

Työn modernisaatio tienhaarassa

*Anestesiakurssi 2013 Naantalissa
21.3.2013*

Antti Kasvio, TTL

Kaksi näkökulmaa aiheeseen

Hyvin-
vointia
työstä

Työelämän ajankohtaisia ongelmia

- Pääsevätkö teollisuusmaat normaaliin kasvuun?
 - pörssikurssit nousseet mutta kasvu ollut vaatimatonta
 - kasvun työllisyysvaikutukset jääneet heikoiksi
 - yhteiskunnat kriisirajoilla E- & I-Euroopassa
- Työelämä kuormittaa ihmisiä
 - pakko ponnistella asemien säilyttämiseksi syvenevän polarisaation oloissa
- Entä tulevaisuuden näkymät?
 - talouskasvun painopiste siirtymässä Kiinaan & muihin uusiin kasvutalouksiin
 - velanottoa & ylikeveää rahapolitiikkaa ei voida jatkaa loputtomiin
 - teknologia & itseorganisoituvat verkostot syövät työpaikkoja
 - resurssit ehtymässä & ilmasto lämpenemässä

Meidän tilanteemme

- Suomi vielä AAA-luokkaa
 - näkyy myös koroissa
- Uskomme Suomen malliin on vahva
- Todellisuudessa näkymät erittäin huonot
 - kasvun moottorit karanneet muualle
- Olemme panostaneet tietoon & osaamiseen perustuvaan kasvuun
 - päästäksemme mahdollisimman ylös globaaleissa arvoketjuissa
- Toimiiko strategia?
 - toivottuja tuloksia ei ole saatu näkyviin
 - joskus kannattaa olla realistinen & ottaa kritiikit vakavasti
- Edessämme on uudelleenarvioinnin paikka
 - mistä ainekset kestäväälle kasvulle & toimivalle työelämälle?

Nykytilanteen juuret

- Ongelmiemme ymmärtämiseksi kannattaa palata modernisaatioprojektin alkuun
 - inhimillisen työn tuottavuus ja väestönkasvu etenivät hitaasti 19. vuosisadalle saakka
 - valistus keksi ajatuksen tiedon avulla tapahtuvasta luonnonvoimien alistamisesta palvelemaan ihmisten pyrkimyksiä
 - työn tuottavien potentiaalien kasvun myötä tulevaisuudessa irti aineellisesta niukkuudesta
 - ehkä myös työn tekemisen välttämättömyydestä
- Projekti liikkeelle teollisen vallankumouksen myötä
 - työn tuottavuuden kasvuvauhti moninkertaistunut
 - teollisuusmaiden elintaso ~ 30-kertaistunut
 - maapallon väestömäärä 7-kertaistunut
 - lupaus aineellisen niukkuuden voittamisesta lähes toteutunut teollisuusmaissa

Menestystarinan toinen puoli

- Taustalla yksipuolinen luontokäsitys
 - Baconin ajatus luonnosta joka on tarkoitettu ihmisten alistettavaksi
 - romantiikan toisenlainen luontokäsitys sai väistyä taustalle
 - hallinnut myös ihmisten suhdetta omaan luontoonsa
- Fossiilisten polttoaineiden omaksuminen tärkeimmäksi energian lähteeksi
 - kasvihuonepäästöjen todellinen merkitys paljastunut vasta viime vuosikymmeninä
- Laajamittainen materiaalien kulutus & ympäristön raskas kuormitus
 - ylittää monin verroin maapallon todellisen kantokyvyn
 - vaikutus näkyy planetaarisessa mittakaavassa
- Ajatus kestävästä kehityksestä
 - Rooman klubista & Brundtlandin komissiosta nykypäivään

Entä tästä eteenpäin?

- Siirtymä modernin työn maailmaan toteutunut vasta rajatulla osalla maapalloa
 - teollistuneissa maissa alle viidesosa maailman väestöstä
- Nykyajan suuri muutto
 - kehittyvien maiden kansalaiset tulleet tietoisiksi modernin elämän mahdollisuuksista
 - laajamittainen hakeutuminen asutuskeskuksiin & uusiin elinkeinoihin
 - väestönkasvu jatkuu voimakkaana etenkin E-Aasiassa & Saharan eteläpuolisessa Afrikassa
- Globaalin sosiaalisen kehityksen päätavoitteet
 - ihmisille kaikkialla mahdollisuus päästä työnsä välityksellä irti köyhyydestä & parempaan elämään
 - mieluiten omilla kotiseuduillaan
 - ja kestävä kehityksen vaatimukset huomioon ottaen

Työn kehityksen logiikkaa

- Tehdessämme työtä kulutamme aina energiaa & raaka-aineita ja kuormitamme ympäristöä
 - vaikutukset jatkuvat tuotteita käytettäessä & jätteitä pois heittäessä
 - tuottavuuden kasvaessa energian & materiaalien käyttö ja ympäristökuormat lisääntyvät
 - eivät kuitenkaan lineaarisesti
- Millaisesta työn ekspansiosta on kyse?
 - nyrkkisääntö: henkilön siirtyminen perinteisistä moderneihin elinkeinoihin 4-kertaistaa hänen työnsä tuottavuuden
 - teollisuusmaissa työkäisiä nykyisin n. 830 milj
 - maailmanlaajuisesti työkäisten määrä kasvaa 4,7 mrd:sta 5,9 mrd:in 2050 mennessä
 - painopiste E-Aasiaan ja Saharan eteläpuoliseen Afrikkaan
- Riittääkö planeetta?

Todellinen kestävyysongelmamme

- Maailmantalous kasvaa voimakkaasti teollisuusmaiden stagnaatiosta huolimatta
 - ihmiskunnan taloudelliset toiminnot kokonaan uuteen mittakaavaan
 - jatkuuko kasvu todella? Toisenlaistakin on esitetty
- Riittävätkö resurssit & ekosysteemin mukautumiskyky?
 - energian riittävyys ei välttämättä pahin pullonkaula
 - kyse enemmän siitä miten sitä tuotetaan
 - veden & ruoan riittävyys lämpenevällä maapallolla
 - aineen käyttö yleensä
 - ympäristön pilaantuminen & lajien tuhoutuminen
- Megaluokan riskit
 - jo nykyisten tarpeiden tyydyttäminen edellyttänyt erittäin kompleksisten järjestelmien rakentamista
 - resurssisodat, epidemiat, ympäristökatastrofit, eri järjestelmien kumuloituva kriisiytyminen
 - populaatioekologin tyly johtopäätös

Historiallinen valinta

- Voiko elämämme jatkua edes pääosin nykyisellään?
 - optimistinen tulkinta: kyllä jos ennakoimme riskit ja opimme käyttämään resursseja taloudellisemmin & kestävämmiin
 - tiettyyn mittaun voisi olla mahdollista, mutta mitat ylittymässä moninkertaisesti
 - UNDP: decoupling ei voi onnistua nykytiedon varassa
- Realistisempi arvio
 - valistuksen lupauksen vastaisesti modernin työn ekspansio johtaa pahenevaan niukkuuteen & ennennäkemättömiin kärsimyksiin
 - myös tältä osin E-Aasia ja SS Afrikka polttopisteessä
- Viestejä sivilisaatiomme edessä olevista romahduksen uhista tulee entistä enemmän & entistä uskottavammilta tahoilta
 - on korkein aika nähdä aiheuttamamme riskit ja niiden akuutisuus todellisessa mittakaavassaan

Kestävä kehitys 2.0

- Kohti tehokkaampaa väestöpolitiikkaa
 - erityisesti Etelä-Aasiassa & Saharan eteläpuolisessa Afrikassa
- Luonnonvarojen käytön & ympäristöhaittojen globaalin hallinnan järjestelmien luominen
- Uudenlaisten kasvustrategioiden omaksuminen kehittyneissä & kehittyvissä maissa
 - tärkeää keskustelua Aasiassa , osin Euroopassakin
- Kansalaisten elin- ja kulutustottumusten uudistuminen
- Muutosten toteuttaminen vaikeinta työelämän alueella
 - ihmiset vaativat päättäjiltä työtä ja toimeentuloa
 - siksi tavoitellaan kasvua hinnalla millä hyvänsä
- Pohja ei ole kestävä
 - tuloksena yhä sairaammaksi muuttuva instituutio joka ei kykene vastaamaan siihen kohdistettuihin odotuksiin

Onko muutos mahdollinen?

- Arvot, työhön kohdistuvat odotukset & työkäyttäytymisen ovat vähitellen muuttumassa
- Organisaatiot joutuvat sovittamaan toimintojaan kestävä kehityksen vaatimukseen
 - muutoksia tarvitaan myös työpaikkatasolla
- Entä yhteiskunta- ja työllisyyspolitiikan tason ratkaisut?
 - päättäjien aika puhua totta tulevaisuuden haasteista & tarvittavista toiminnoista niihin vastaamiseksi
 - muutosten toteuttaminen inhimillisesti arvokkaalla & sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla
 - työ ei lopu vaan sitä riittää rajattomasti jos haluamme kestävämmälle kehitykselle
 - osaamisresurssit käytettävä viisaasti
- Pidemmällä aikavälillä työ muuttuu radikaalisti uudenlaisessa kestävässä kehityksen siviilisäädössä

Suomen rooli

- 1990-luvun menestystarina on päättynyt
- Miksemme lähtisi kaikin voimin mukaan uuden kehitys-mallin rakentamiseen?
 - pullonkauloja riittää ratkottaviksi
 - luo mahdollisuuksia uusien liiketoimintojen kehittämiseen
 - innovaatiojärjestelmän painopisteet uusiksi
 - oma yhteiskuntamme kestävä sivilisaation koelaboratorioksi
- Mahdollisuuksia olisi myös kestävien työnteon kulttuurien rakentamisessa
 - pohjoismaat olleet pitkään työelämän modernisaatiokehityksen kärjessä
 - miksemme pyrkisi siihen myös nykyisessä murroksessa?
 - hankitulle osaamiselle löytyisi käyttöä myös muualla maailmassa
 - ei onnistu ilman uudenlaista henkistä heräämistä

Lopuksi

- Olemme pohtineet näitä teemoja TSR:n tuella toteutetussa kestävän työn hankkeessa
 - samannimisen kirjan käsikirjoitus kustantajan käsittelyssä *
- Jatkossa olen ajatellut ottaa työn muuttuvan luontosuhteen tarkemman pohdinnan kohteeksi
 - oma luontomme mukaan luettuna
 - ihminen voi olla terve & hyvinvoiva vain terveessä luonnossa
- Tämän ohella downshiftingia käsittelevä Tekesin rahoittama tutkimushanke
 - tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden pohtia yksilöiden ongelmat & elämänpoliittisten valintojen (problems) sekä laajempien yhteiskunnallisten kysymysten (issues) välityksiä
- Yksilöiden uravalinnoista & kohtuullistamisesta enemmän seuraavassa luennossa

kiitos!

Kirjallisuutta

World Commission On Environment and Development: Our Common Future. Oxford University Press 1987

Brynjolfsson Erik & Andrew McAfee: Race Against The Machine: How the Digital Revolution Is Accelerating Innovation, Driving Productivity, and Irreversibly Transforming Employment and the Economy. Digital Frontier Press 2012

Ehrlich, Paul & Anne Erlich: Can a Collapse of Global Civilization Be Avoided? Proceedings of the Royal Society B 7 March 2013 vol. 280 no. 1754

Robert J. Gordon: Is U.S. Economic Growth Over? Faltering Innovation Confronts the Six Headwinds. NBER Working Paper 18315

Hengeveld Rob: Wasted World: How Our Consumption Challenges the Planet. University of Chicago Press 2012

McCloskey Deirdre N.: Bourgeois Dignity: Why Economics Can't Explain the Modern World. University Of Chicago Press 2010

Maddison Angus: Contours of the World Economy 1-2030 AD. Oxford University Press 2007

Nair Chandran: Consumptionomics: Asia's Role in Reshaping Capitalism and Saving the Planet. Infinite Ideas Limited 2010

Sabel Charles & AnnaLee Saxenian: A Fugitive Success: Finland's Economic Future. Sitra 2008 (Sitra Reports 80)

UNDP: 2013 Human Development Report. The rise of the South; Human Progress in a Diverse World. UNDP 2013

UNEP: Decoupling natural resource use and environmental impacts from economic growth. UNEP 2011